מחוון למורה

מחוון: המבול ותיבת נח: "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו"

1. ו, ה: "רַבָּה רָעַת הָאָדָם" ו"כָּל־יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע": רוע כללי, גם במחשבה. ו, יא-יג: "וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ", "וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס": מעשים, פגיעה בזולת. אפשר לראות בהן שתי פנים של אותה סיבה, או שני תיאורים שונים.
2. האל אינו משנה את דעתו ואינו מתחרט כאדם. הסבר: לשון בני אדם; התורה מתארת את הכאב והאכזבה מן האדם (ההמשך: "וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ").
3. הפוכה: "נִבְקְעוּ כָּל־מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ" (ז, יא): המים שהופרדו ביום השני מתאחדים; העולם חוזר ל"תהום" של א, ב. מחדש: רוח מעבירה את המים (ח, א, כמו א, ב), היבשה נגלית, ו"פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ" (ט, א, כמו א, כח).
4. לשבח: אפילו בדור רע היה צדיק, וכל שכן בדור צדיקים; ראיה: "וְנֹחַ מָצָא חֵן", "כֵּן עָשָׂה". לגנאי: צדיק רק ביחס לדורו, ובדור אברהם לא היה נחשב; ראיה: שתיקתו, אין תפילה בעד הדור. אבן עזרא: "בדורו בעת המבול, ובדורות שהיו אחריו": נח חי גם בדורות שאחרי המבול (עד שאברהם היה בן 58), ולא בא כאן שבח או גנאי.
5. חמס הוא גזל ועושק, "מצוה מושכלת": כל אדם מבין בשכלו שהוא רע, בלי נביא שיזהיר; והוא רע לשמים ולבריות.
6. מחליט: ה' / אספת האלים. סיבה: חמס ושחיתות / לא מוסבר בלוח 11 (במסורת אתרחסיס: רעש בני האדם). הניצול: נח "צַדִּיק תָּמִים" / אותנפישתים, שהאל אאה גילה לו בסתר. ציפורים: עורב ויונה (שלוש פעמים) / יונה, סנונית, עורב. סוף: ברית, מצוות לכל האדם וקשת / קרבן שהאלים מתאספים סביבו, והניצול מקבל חיי נצח.
7. לפני המבול הרוע הוא סיבה להשמדה; אחריו ה' מקבל שהאדם חלש מטבעו ("מִנְּעָרָיו"), ולכן השמדה לא תפתור דבר. במקומה: ברית, חוקים (ט, א-ז) ואחריות.
8. עם נח, בניו, זרעם "וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה": ברית לכל העולם. מובטח שלא יהיה עוד מבול להשחית את הארץ. הקשת היא סימן שנראה בענן ומזכיר את הברית, "וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי".
9. תשובה טובה: הצגת שתי הדעות ברש"י; ראיות: "כֵּן עָשָׂה" (ציות), שתיקה ואין תפילה, "וְנֹחַ מָצָא חֵן"; אברהם מתווכח על סדום (יח, כג-לג); עמדה מנומקת. ניקוד מוצע: שתי דעות 6, שתי ראיות 6, השוואה לאברהם 4, עמדה וניסוח 4.

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן ואבן עזרא מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה' מובא בכתיב ה'. ממלכתי: סיפורי בראשית (פרקים א-יא ותולדות האבות) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי והשוואה לספרות המזרח הקדום); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.